Сборник съдебна практика

ОПРЕДЕЛЕНИЕ НА СЪДА (осми състав)

26 февруари 2025 година*

„Преюдициално запитване — Член 99 от Процедурния правилник на Съда — Отговор, който се налага недвусмислено от съдебната практика или не оставя място за разумно съмнение — Конвенция за прилагане на Споразумението от Шенген — Член 54 — Член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз — Принцип ne bis in idem — Приложно поле — Съдебно решение, с което се разпорежда настаняването на лице в заведение за извършили престъпления лица с психически заболявания — Отлагане на изпълнението, при условие че това лице се подложи на медицинско лечение“

По дело C-766/24

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) (Окръжен съд Пирея (наказателно отделение, тричленен състав), Гърция) с акт от 26 февруари 2024 г., постъпил в Съда на 5 ноември 2024 г., в рамките на наказателно производство срещу

**AB,**

при участието на:

**Eisaggelia Protodikon Peiraia,**

**CD,**

**EF,**

**GH,**

**IJ,**

**KL,**

СЪДЪТ (осми състав),

състоящ се от: S. Rodin, председател на състава, C. Lycourgos (докладчик), председател на трети състав, и O. Spineanu-Matei, съдия,

генерален адвокат: A. Biondi,

* Език на производството: гръцки.

секретар: A. Calot Escobar,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, да се произнесе с мотивирано определение съгласно член 99 от Процедурния правилник на Съда,

постанови настоящото

## Определение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на принципа ne bis in idem в правото на Съюза.

2 Запитването е отправено в рамките на наказателно производство, образувано срещу AB за умишлен палеж.

### Правна уредба

3 Член 54 от Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген от 14 юни 1985 година между правителствата на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общи граници (ОВ L 239, 2000 г., стр. 19; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 183), подписана в Шенген на 19 юни 1990 г. и влязла в сила на 26 март 1995 г. (наричана по-нататък „КПСШ“), гласи:

„Лице, което е [с]ъдено в една договаряща страна [и наказателното производство срещу него окончателно е приключило], не може да бъде преследвано за същите деяния в друга договаряща страна, при условие че[,] когато лицето е осъдено, санкцията е изпълнена или е в процес на изпълнение, или не може да се изпълни по силата на законите в договарящата страна, в която е произнесена“.

### Главното производство и преюдициалните въпроси

4 На 15 декември 2018 г. AB, която живее във Виена (Австрия), умишлено подпалва кораб на яхтеното пристанище в Глифада (Гърция). Пожарът унищожава този кораб и причинява вреди на други два кораба.

5 За това деяние срещу AB е образувано наказателно производство в Гърция и в Австрия.

6 След като разглежда делото по същество, на 18 февруари 2020 г. Landesgericht Wiener Neustadt (Областен съд Винер Нойщат, Австрия) постановява присъда (наричана по-нататък „присъдата от 18 февруари 2020 г.“), в която установява, че AB е извършила деянието, в което е обвинена, и че ако не беше прието, че обвиняемата не е наказателноотговорна, това деяние щеше да осъществява състава на престъплението палеж по член 169, параграф 1 от австрийския Наказателен кодекс и за него щеше да се наложи наказание лишаване от свобода над една година. Този съд обаче констатира, че обвиняемата не е наказателноотговорна, тъй като е действала под въздействието на остра психоза в контекста на съществуваща шизофрения.

7 Посоченият съд констатира също, че поради психическото си състояние АВ може да извърши други престъпления. Поради това разпорежда тя да бъде настанена в заведение за извършили престъпления лица, страдащи от психически заболявания.

8 Същият съд обаче постановява отлагане на изпълнението на мярката принудително настаняване и определя петгодишен изпитателен срок. Условията за това отлагане се състоят в задължението на АВ, от една страна, да се подложи на фармацевтично лечение, което да се контролира редовно, поне веднъж месечно, както и да премине продължително психотерапевтично лечение, и от друга страна, да се подложи на психиатрично лечение, предоставяно на всеки четири седмици в психиатричен съдебно-медицински център. АВ спазва тези условия поне до 6 декември 2022 г.

9 След като австрийската прокуратура и АВ се отказват да използват правните средства за защита, с които разполагат, присъдата от 18 февруари 2020 г. влиза в сила.

10 Пред запитващата юрисдикция, Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) (Окръжен съд Пирея (наказателно отделение, тричленен състав), Гърция), АВ иска, чрез своя адвокат, да бъде прекратено образуваното срещу нея в Гърция наказателно преследване. Тя повдига възражение за сила на пресъдено нещо. Всъщност присъдата от 18 февруари 2020 г., отнасяща се до същото деяние като разглежданото в главното производство, била осъдителна присъда, за която се прилагали член 54 от КПСШ и член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-нататък „Хартата“). При условията на евентуалност, обвиняемата твърди, че не носи наказателна отговорност за деянието, в което е обвинена.

11 Прокурорът, подкрепен в това отношение от гражданските ищци, а именно собствениците на засегнатите кораби, поддържа, че това съдебно решение не е осъдителна присъда, тъй като Landesgericht Wiener Neustadt (Областен съд Винер Нойщат) е приел, че към момента на извършване на деянието АВ е била неспособна да разсъждава разумно, и вследствие на това е постановил медицинска мярка за лечение.

12 Запитващата юрисдикция отбелязва, че освен това с посоченото съдебно решение изпълнението на наложената мярка е отложено при определени условия. С оглед на всички тези обстоятелства тази юрисдикция иска да се установи как следва да се тълкува принципът ne bis in idem, закрепен в член 50 от Хартата.

13 При тези обстоятелства Protodikeio Peiraios (Trimeles Plimmeleiodikeio Peiraios) (Окръжен съд Пирея (наказателно отделение, тричленен състав) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Прилага ли се принципът ne bis in idem и за влязло в сила или неподлежащо на обжалване решение на наказателен съд на друга държава — членка на Съюза, постановено в резултат на наказателно преследване за същите деяния, в което този съд, след като разглежда фактите по делото и установява, че обвиняемият не е наказателноотговорно лице, приема, че той действително е извършил преследваното деяние, но му налага медицинска мярка за лечение — а именно настаняване в заведение за извършили престъпления лица с психически заболявания — което предполага лишаване от свобода на обвиняемия против волята му? С други думи, представлява ли наложената медицинска мярка за лечение „санкция“ и в такъв случай счита ли се съдебното решение за „осъждане“?

2) Различен ли е отговорът на предходния въпрос, ако с посоченото съдебно решение изпълнението на наложената медицинска мярка за лечение се отлага при определени условия, които обвиняемият спазва?“.

**По преюдициалните въпроси**

14 Съгласно член 99 от Процедурния правилник на Съда, когато отговорът на преюдициален въпрос се налага недвусмислено от съдебната практика или отговорът не оставя място за разумно съмнение, Съдът може във всеки един момент да се произнесе с мотивирано определение по предложение на съдията докладчик и след изслушване на генералния адвокат.

15 Тази разпоредба следва да се приложи по настоящото дело.

16 Съгласно постоянната съдебна практика, в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда задачата на последния е да даде на националния съд полезен отговор, който да му позволи да реши спора, с който е сезиран. С оглед на това при необходимост Съдът може да преформулира въпросите, които са му зададени. Освен това може да се наложи Съдът да вземе предвид норми от правото на Съюза, които националният съд не е посочил във въпроса си. Всъщност Съдът може да даде на запитващата юрисдикция всички насоки за тълкуване, които могат да бъдат полезни за решаването на делото, с което е сезирана, независимо дали тя е посочила съответните разпоредби във въпроса си. В това отношение Съдът следва да изведе от цялата информация, предоставена от националния съд, и по-специално от мотивите на акта за преюдициално запитване, разпоредбите от правото на Съюза, които изискват тълкуване предвид предмета на спора (вж. в този смисъл решение от 4 октомври 2024 г., Confédération paysanne (Пъпеши и домати от Западна Сахара), C-399/22, EU:C:2024:839, т. 40 и цитираната съдебна практика).

17 В случая от акта за преюдициално запитване е видно, че AB е съдена в Австрия — държава членка, за която се прилага КПСШ, и наказателното производство срещу нея в тази държава окончателно е приключило. Срещу това лице се води наказателно производство за същото деяние в друга държава членка, за която се прилага КПСШ. Следователно разглежданото в главното производство положение попада в приложното поле на член 54 от КПСШ, съгласно който „[л]ице, което е [с]ъдено в една договаряща страна [и наказателното производство срещу него окончателно е приключило], не може да бъде преследвано за същите деяния в друга договаряща страна, при условие че[,] когато лицето е осъдено, санкцията е изпълнена или е в процес на изпълнение, или не може да се изпълни по силата на законите в договарящата страна, в която е произнесена“.

18 Също съгласно постоянната съдебна практика член 54 трябва да се тълкува в светлината на член 50 от Хартата (вж. в този смисъл решение от 12 октомври 2023 г., INTER CONSULTING, C-726/21, EU:C:2023:764, т. 39 и цитираната съдебна практика).

19 При тези обстоятелства следва да се приеме, че с въпросите си запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 54 от КПСШ във връзка с член 50 от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да започне наказателно преследване срещу лице, заподозряно в извършването на престъпление, когато съд на друга държава членка с влязло в сила съдебно решение е установил, че това лице е

извършило същото деяние като това, за което се започва наказателното преследване, обявил е, че посоченото лице не е наказателноотговорно поради психиатрични разстройства, и е разпоредил настаняването му в заведение за извършили престъпления лица с психически заболявания, като изпълнението на тази мярка за настаняване е отложено при определени условия с изпитателен срок от пет години и условията, а именно провеждането на медицинско лечение, са били спазени.

20 Първо, от текста на член 54 от КПСШ следва, че този член се прилага не само за случаите, в които за дадено лице е постановена осъдителна присъда, но по-общо за всяко положение, при което лицето е съдено и наказателното производство срещу него окончателно е приключило.

21 В това отношение Съдът вече е постановил, че член 54 от КПСШ има за цел да гарантира на лице, което е било осъдено и е изтърпяло наказанието си или евентуално е било окончателно оправдано в дадена държава членка, възможността да се движи в Шенгенското пространство, без да се страхува от преследване за същото деяние в друга държава членка (решение от 14 септември 2023 г., Volkswagen Group Italia и Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, т. 81 и цитираната съдебна практика).

22 По същия начин съгласно член 50 от Хартата никой не може да бъде подложен на наказателно преследване или наказван за престъпление, за което вече е бил оправдан или осъден на територията на Съюза с окончателно съдебно решение в съответствие със закона.

23 Във връзка с това следва да се припомни, че прилагането на принципа ne bis in idem е подчинено на две условия, а именно, от една страна, да има предходно окончателно решение (условието „bis“) и от друга страна, едни и същи деяния да са били предмет на предходно решение и на последващи производства или решения (условието „idem“) (решение от 25 януари 2024 г., Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova, C-58/22, EU:C:2024:70, т. 47 и цитираната съдебна практика).

24 От една страна, условието „idem“ в случая е изпълнено, тъй като запитващата юрисдикция установява, че деянието, за което е постановена присъдата от 18 февруари 2020 г., и деянието, за което е започнато наказателното преследване в главното производство, е едно и също.

25 От друга страна, що се отнася до условието „bis“, за да може да се приеме, че със съдебния акт има окончателно произнасяне по деянието, предмет на второ производство, е необходимо този акт да е влязъл в сила и да е бил постановен след преценка на делото по същество (вж. в този смисъл решение от 29 юни 2016 г., Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, т. 42 и цитираната съдебна практика, и решение от 14 септември 2023 г., Volkswagen Group Italia и Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, т. 58 и цитираната съдебна практика).

26 Настоящият случай е такъв. Всъщност от акта за преюдициално запитване е видно, че в Австрия за AB е образувано наказателно производство, по което е постановена присъдата от 18 февруари 2020 г., която е влязла в сила. Запитващата юрисдикция посочва, че тази присъда е постановена след разглеждане на делото по същество и съдържа, от една страна, констатацията, че обвиняемата е извършила деяние, което, ако не беше прието, че тя не е наказателноотговорна, щеше да осъществява състава на престъплението палеж, и от друга страна, преценка на наказателната отговорност на обвиняемата.

27 Второ, при обстоятелствата по настоящото дело не следва да се определя дали съдебно решение, с което се разпорежда настаняването на дадено лице в заведение за извършили престъпления лица с психически заболявания при условията на отложено изпълнение, представлява „осъждане“, придружено от „санкция“ по смисъла на член 54 от КПСШ.

28 Всъщност Съдът вече е постановил, че този член предвижда като условие санкцията да е изпълнена или в процес на изпълнение, или да не може да бъде изпълнена по силата на законите на договарящата държава, която я е наложила (наричано по-нататък „условието за изпълнение“), само в хипотезата на осъждане. Ето защо обстоятелството, че се говори за санкция, не позволява тълкуване в смисъл, че извън хипотезата на осъждане приложимостта на посочения член зависи от още едно допълнително условие (вж. в този смисъл решение от 29 юни 2016 г., Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, т. 40 и 41).

29 В случая обаче е ясно, че ако присъдата от 18 февруари 2020 г. съдържа по отношение на AB „осъждане“, придружено от „санкция“ по смисъла на член 54 от КПСШ, е спазено условието за изпълнение. Всъщност Съдът е постановил, че наказание, чието изпълнение е отложено, представлява „санкция“ по смисъла на член 54. Трябва да се счита, че такава санкция е „в процес на изпълнение“ от момента, в който присъдата подлежи на изпълнение, и през изпитателния срок. Впоследствие, след като изпитателният срок е изтекъл, санкцията трябва да се счита за „изпълнена“ по смисъла на посочения член (вж. в този смисъл решение от 18 юли 2007 г., Kretzinger, C-288/05, EU:C:2007:441, т. 42).

30 В това отношение следва да се отбележи, че съгласно посоченото от запитващата юрисдикция разглежданите в главното производство условия за отлагане на изпълнението, а именно провеждането на медицинско лечение, са били спазени поне до 6 декември 2022 г. Освен това от акта за преюдициално запитване не следва, че AB впоследствие е нарушила тези условия или че не е била настанена в заведение за извършили престъпления лица с психически заболявания вследствие на такова нарушение.

31 При това положение, дори да се предположи, че присъдата от 18 февруари 2020 г. съдържа „осъждане“, придружено от „санкция“ по смисъла на член 54 от КПСШ, такава „санкция“ би била „изпълнена“ по смисъла на този член, в случай че изпитателният срок е изтекъл, без да са нарушени условията за отлагане на изпълнението, или би била „в процес на изпълнение“ по смисъла на посочения член, в случай че AB е била настанена в заведение за извършили престъпления лица с психически заболявания вследствие на такова нарушение.

32 За да се даде пълен отговор на запитващата юрисдикция, следва да се добави, че дадено ограничение на закрепения в член 50 от Хартата принцип ne bis in idem може да бъде обосновано въз основа на член 52, параграф 1 от нея (решение от 14 септември 2023 г., Volkswagen Group Italia и Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22, EU:C:2023:663, т. 87 и цитираната съдебна практика).

33 При това положение, както бе посочено в точка 17 от настоящото определение, разглежданото в главното производство положение попада в приложното поле на член 54 от КПСШ. Този член обаче не предвижда ограничения на принципа ne bis in idem, различни от условието за изпълнение, предвидено в случай на осъждане, което Съдът е приел за съвместимо с член 50 от Хартата (вж. в този смисъл решение от 27 май 2014 г., Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, т. 55 и 74). Следователно член 52 от Хартата не е релевантен в случая.

34 С оглед на всички тези съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че член 54 от КПСШ във връзка с член 50 от Хартата трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска държава членка да започне наказателно преследване срещу лице, заподозряно в извършването на престъпление, когато съд на друга държава членка с влязло в сила съдебно решение е установил, че това лице е извършило същото деяние като това, за което се започва наказателното преследване, обявил е, че посоченото лице не е наказателноотговорно поради психиатрични разстройства, и е разпоредил настаняването му в заведение за извършили престъпления лица с психически заболявания, като изпълнението на тази мярка за настаняване е отложено при определени условия с изпитателен срок от пет години и условията, а именно провеждането на медицинско лечение, са били спазени.

**По съдебните разноски**

35 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения Съдът (осми състав) определи:

**Член 54 от Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген от 14 юни 1985 година между правителствата на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общи граници, подписана в Шенген на 19 юни 1990 г. и влязла в сила на 26 март 1995 г., във връзка с член 50 от Хартата на основните права на Европейския съюз**

**трябва да се тълкува в смисъл, че**

**не допуска държава членка да започне наказателно преследване срещу лице, заподозряно в извършването на престъпление, когато съд на друга държава членка с влязло в сила съдебно решение е установил, че това лице е извършило същото деяние като това, за което се започва наказателното преследване, обявил е, че посоченото лице не е наказателноотговорно поради психиатрични разстройства, и е разпоредил настаняването му в заведение за извършили престъпления лица с психически заболявания, като изпълнението на тази мярка за настаняване е отложено при определени условия с изпитателен срок от пет години и условията, а именно провеждането на медицинско лечение, са били спазени.**

Подписи